

André
Gide

Dar Kapı

ROMAN

4. BASKI
ÇEVİRİ: EKİN ÖZLÜ AKSEKİ

♥ can
modern

ANDRÉ GIDE
DAR KAPI

Can Modern

Dar Kapı, André Gide

Fransızca aslından çeviren: Ekin Özlü Akseki

La Porte étroite

İlk baskı: Mercure de France, 1909

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

4. basım: Şubat 2024, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Ezgi Arslan

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-5701-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANDRÉ GIDE
DAR KAPI

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Ekin Özlü Akseki

♥can

André Gide'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kalpazanlar, 1989

Vatikan'ın Zindanları, 1989

Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler, 1989

Ayrı Yol, 2009

Chopin Üzerine Notlar, 2010

Tohum Ölmezse, 2010

Kadınlar Okulu, 2011

Isabelle, 2011

Theseus, 2012

ANDRÉ GIDE, 1869'da Paris'te doğdu. Yazı hayatına 1891'de yayımladığı *Les Cahiers d'André Walter* (André Walter'in Defterleri) ve *Le Traité du Narcisse*'yle (Narkissos Üzerine İnceleme) başladı. Bunları *Dünya Nimetleri* ve *Yeni Nimetler* (1897) izledi. En önemli eserlerinden biri olan *Ayrı Yol*'u 1902'de yayımladı. Gide'in yazar olarak ustalığı, üslubundaki açıklık ve duruluk, bir yandan kitaplarında ortaya koyduğu kaygılarıyla, öte yandan düşüncelerinin karmaşıklığıyla tam bir çelişki halindedir. Son derece duygulu ve insancıl bir roman olan *Pastoral Senfoni*'yi Gide'in en iyi eseri sayılan *Kalpazanlar* (1925) izledi. Bu tarihten sonraki eserlerinde toplum sorunlarını öne aldı. Her türlü önyargıdan uzaklaşıp yerleşik inanç ve düşüncelere körü körüne bağlanmaktan kaçınmayı önerdi. 1947'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. 1951'de öldü.

EKİN ÖZLÜ AKSEKİ, liseyi Belçika'da bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans, Paris Sorbonne Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. Ardından Stendhal Grenoble Üniversitesi'nde Fransızca İkinci Yabancı Dil Öğretimi lisans, Le Mans Üniversitesi'nde de sanat, edebiyat, dil alanlarında yüksek lisans diplomaları aldı. *Babil*, *Karanlık Dükkânlar Sokağı*, *Taştan* ve *Kemikten* kitaplarının çevirmenidir.

M.A.G.'ye

“Dar kapıdan girmeye gayret edin”

“Luka”, 13: 24.

I

Başkası bundan bir kitap çıkarabilirdi ama ben tüm gücümü burada anlattığım hikâyeye verdim ve tüm erdemimi yitirdim. Bu nedenle anılarımı en yalın haliyle kaleme alacağım ve kimi zaman bölük pörçük görünse bile boşlukları doldurmak ya da parçaları bir araya getirmek için özel bir çaba sarf etmeyeceğim; onları düzenlemek için girişeceğim herhangi bir çaba, anlatırken duyumsamayı umduğum son mutluluğu da alıp götürür. bilir.

Babamı kaybettiğimde henüz on iki yaşında değildim. Babamın doktorluk yaptığı Havre'da kendisini tutan bir şey kalmayınca annem, eğitimim için daha iyi olacağı düşüncesiyle Paris'e taşınmaya karar verdi. Lüksemburg Parkı'nın civarında, Bayan Ashburton'ın bizimle yaşamaya başladığı küçük bir daire kiraladı. Hiç kimse kalmayan Bayan Flora Ashburton annemin ilkin öğretmeni, sonra arkadaşı, çok geçmeden de dostu olmuştu. Eşit derecede tatlı ve üzgün görünen, yalnızca yas tutarken hatırladığım bu iki kadınla yaşıyordum. Annem günün birinde, babamın vefatından epey sonra olmalı, sabahları taktığı başlığın siyah kurdelesini mor bir kur-

deyle değiştirince, “Ah anne!” diye ıkışmıştım. “Bu renk sana hiç yakışmamış!”

Ertesi gün tekrar siyah kurdeleye dönmüştü.

Zayıf bir yapım vardı. Tek dertleri yorulmamı engellemek olan annem ve Bayan Ashburton’ın ilgisinden ay-lağın teki olup ıkmadıysam bunu çalışmayı gerçekten sevmeme borçluyum. Havalarda düzelir düzelmez ikisi de şehirde ayrıma vaktimin geldiğine, burada yeterince güneş almadığıma kanaat getirdiklerinde, haziran ortasında Havre civarındaki Fongueusemare’a giderdik; Bucolin Dayı her sene bizi orada ağırlardı.

Ne çok büyük ne de çok güzel, Normandiya bölgesindeki onlarca bahçeden hiçbir ayırt edici özelliği bulunmayan bir bahçenin içinde yer alan Bucolin’lerin iki katlı beyaz evi, önceki yüzyılın kır evlerine benzer. Yirmiye yakın büyük pencere bahçenin n cephesine yani doğuya, bir o kadarı da arkaya açılır, yan cephelerde pencere yoktur. Pencere camları kk karelere bölünmüştür: Kısa süre önce değiştirilenlere yakından bakınca, kften yeşile dönüp kararan eski camların yanında fazla parlak olduklarını seçebilirsiniz. Bazı camlardaysa, büyüklerin “kabarık” dediği kusurlar vardır, içeriden bakınca, dışarıdaki ağaç ipince gibi görünür ya da camın nnden geçen postacının bir anda kamburu çıkıverir.

Dikdörtgen bahçenin dört yanını duvarla çevrilidir. Evin n kısmında, ağaçların gölgesinde kalan epey geniş bir imenlik vardır, kumlu ve çakıllı bir patika onu çevreler. Duvar bu tarafta alçalarak, bahçeyi kuşatan ve yörede alişilagediği üzere her iki yanını kayın ağaçlarıyla dolu bir yolla sınırlanan avluyu gözler önüne serer.

Evin arka cephesindeki batıya bakan bahçe daha geniş bir alana yayılır. Portekiz karayemişleriyle birkaç ağaç,

güneydeki espalyelerin¹ önündeki çiçekli patikayı, kalın bir perde gibi, deniz rüzgârlardan korur. Kuzey duvarı boyunca uzanan bir diğer patika da dalların arasında kaybolur. Kuzenlerim buraya “karanlık yol” derdi ve alacakaranlıktan sonra oradan geçmek istemezdi. Bu iki yol, inilen birkaç basamakla bahçenin öbür ucundaki sebze bahçesine çıkar. Sebze bahçesinin dibinde, küçük, gizli bir kapının bulunduğu duvarın öbür tarafında, her yanında kayınların sıralandığı yolun sona erdiği yerde koruluk başlar. Batıya doğru bakınca, korunun ötesindeki yayladı hasat seyre değerdir. Ufukta, çok da uzak olmayan bir yerde küçük bir köy kilisesi ve akşamları, berrak havalarda birkaç evin baca dumanı seçilir.

Güzel yaz akşamlarında, yemekten sonra “alt bahçe”ye inerdik. Küçük, gizli kapıdan geçip kayınlı yolda, manzarayı kısmen gören bir banka otururduk; dayım, annem ve Bayan Ashburton oraya, terk edilmiş kireçtaşı ocağının saz çatısının yanına yerleşirdi; önümüzdeki küçük vadiye sis basardı, gökyüzü ise ötedeki ormanın tepesinde sarıya bürünürdü. Sonra, çoktan kararmış olan bahçede biraz daha oyalanırdık. Eve döndüğümüzde bizimle neredeyse hiç dışarı çıkmayan yengemi salonda bulurduk... Biz çocuklar için akşam o saatte sonlansa da, büyüklerin uyumak için odalarına çekildiğini duyduğumuzda çoğu zaman hâlâ kitap okuyor olurduk.

Bahçede geçirdiğimiz vakitten artakalan tüm zamanı dayımın ofis olarak kullandığı, içine okul sıralarının yerleştirildiği “çalışma odası”nda geçirirdik. Kuzenim Robert ve ben yan yana çalışırdık, arkamızdaysa Juliette ve Alissa otururdu. Alissa benden iki yaş büyük,

1. Odunsu bir bitkinin örgü çalışması ve budama yoluyla duvar, çit ya da kafese sarılarak yetiştirilmesi. Hem dekoratif hem paravan amaçlı uygulamalarda kullanılır. (Y.N.)

Juliette bir yaş küçük; Robert ise dördümüzün en küçüğüdür.

Buraya çocukluğuma ilişkin ilk anılarımı değil, yalnızca bu hikâyeye ilgili olanları yazmak niyetindeyim. Her şeyin babamın öldüğü yıl başladığını söyleyebilirim. Babamın kaybı, o değilse içimdeki hüznün ya da annemi böyle üzgün görmek, beni olduğumdan duygusal birine dönüştürmüş olabilir: Yaşımdan önce olgunlaştım, o sene Fongueusemare'a döndüğümüzde Juliette ve Robert'i çocuksu buldum fakat Alissa'yı yeniden görünce bir anda ikimizin de artık çocuk olmadığını anladım.

Evet babamın öldüğü yıldır; buraya gelişimizden hemen sonra annem ve Bayan Ashburton arasında geçen konuşma da hafızamı doğruluyor. Annemle arkadaşının sohbet ettiği odaya aniden girmiştım, yengem hakkında konuşuyorlardı; annem onun babam için yas tutmamasına ya da onu çoktan unutmuş olmasına öfkeliydi. (Doğruyu söylemek gerekirse, annemi açık renk bir elbise içinde tasavvur edemediğim gibi, Bucolin Yenge'nin siyahlara büründüğünü de hayal edemiyorum.) Geldiğimiz gün, hatırladığım kadarıyla, Lucile Bucolin'in üzerinde muslin bir elbise vardı. Alışıldığı üzere uzlaştırıcı tavırlar sergileyen Bayan Ashburton annemi yatıştırmaya çalışıyordu.

Çekine çekine, "Neticede beyaz da yas rengidir," dedi.

Annem, "Peki, omuzlarına aldığı o kırmızı şala da mı 'yas' rengi diyorsunuz? Flora, beni çıldırtıyorsunuz!" diye bağırdı.

Yengemi sadece yazdan yaza görürdüm ve kendisini bildim bileli gerdanı açık, tiril tiril kıyafetler giymesinin nedeni şüphesiz yaz sıcağıydı ama çıplak omuzlarına attığı canlı renklerdeki şallardan ziyade annemi çileden çıkaran göğüs dekoltesiydi.

Lucile Bucolin çok güzeldi. Bendeki küçük portresinde tam da o zamanki haliyle resmedilmiş, öyle genç

görünüyor ki insan onu kızlarının ablası sanabilir, her zamanki gibi yan oturarak poz vermiş: Başını sol eline yaslamış, serçeparmağını da dudaklarına doğru kıvrımış. Bir kısmı ensesine dökülmüş buklelerini iri ilmekli saç filesiyle toplamış; korsajının arasında, gevşek bağlanmış siyah kadife boyun kurdelesinden İtalyan mozaiği madalyonu sarkıyor. Büyük fiyonklu siyah kadife kuşağı, sandalyesine astığı geniş kenarlı hasır şapkası, her şey onun çocuksu havasına katkıda bulunuyor. Aşağı sarkıttığı sağ elinde kapalı bir kitap tutuyor.

Lucile Bucolin, Kreol'dü¹; ailesini ya hiç tanımamıştı ya da çok küçük yaşta kaybetmişti. Annem daha sonra bana, henüz çocuğu olmayan Papaz Vautier ve eşinin terk edilen ya da yetim kalan yengeme sahip çıktıklarını, kısa bir süre sonra Martinik Adası'ndan ayrılırken onu, Bucolin ailesinin yaşadığı Havre'a getirdiklerini anlatmıştı. Vautier ve Bucolin aileleri sık görüşürmüş; dayım yurtdışında bir bankada görevliymiş ve küçük Lucile'le ancak üç yıl sonra ailesinin yanına dönünce tanışmış, görür görmez de âşık olmuş, kendi anne babasını ve annemi üzerek ona hemen evlenme teklifinde bulunmuş. Lucile o dönem on altı yaşındaymış. Bu süre zarfında Bayan Vautier'nin iki çocuğu olmuş; kadın her geçen gün davranışları daha da tuhaflaşan bu evlatlığın kendi çocukları üzerindeki etkisinden korkmaya başlamış, üstelik kıt kanaat geçiniyorlarmış... annem bana bunların hepsini Vautier'lerin, erkek kardeşinin teklifini neden sevinçle karşıladığını açıklamak için anlatmıştı. Bunun yanı sıra, genç Lucile onları ciddi ciddi utandırmaya başlamıştı sanırım. Bu çekici genç kızın nasıl karşılandığını tahmin edecek kadar iyi tanıyorum Havre insanını. Pa-

1. Denizaşırı eski Fransız kolonilerinde doğan ve onların soyundan gelen beyazlar. (Y.N.)

paz Vautier gibi mükemmel bir adamın –onun yumuşak, ihtiyatlı ve naif biri olduğunu daha sonra keşfedecektim, entrika karşısında çaresiz, kötülük karşındaysa tümüyle savunmasızdı– muhtemelen başka seçeneği kalmamıştı. Bayan Vautier’ye gelince, söyleyecek sözüm yok; dördüncü çocuğunu doğururken öldü, yaşıtlım sayılan bu çocuk daha sonra arkadaşım oldu...

Lucile Bucolin hayatımızda önemli bir yere sahip değildi; odasından yalnızca öğle yemeklerinden sonra çıkar, aşağı iner inmez bir koltuğa ya da hamağa uzanır, akşama dek yerinden kıpırdamaz ve sonra bitap halde tekrar kalkardı. Ara sıra terini kurulamak istercesine kupkuru alnını bir mendille silerdi, kumaşının yumuşaklığı ve kokusuyla beni büyüleyen, çiçekten çok meyve kokusunu andıran bir mendildi bu; bazen kemerinden, cepsaatının zincirinden diğer eşyalarla birlikte sarkan gümüş kapaklı minik bir ayna çıkarıp kendine bakar, duğına götürüp biraz tükürüklediği parmağıyla göz kenarlarını ıslatırdı. Elinde çoğu zaman bir kitap görürdük ama kapağı neredeyse hep kapalı olurdu; sayfaların arasında kaplumbağa kabuğundan bir ayraç dururdu. Yanına gitseniz de hülyalı hülyalı bakmaya devam eder, bakışlarını size yöneltmezdi. Elinde tuttuğu mendil, kitap, birkaç çiçek ya da ayraç –kâh dikkatsizlikten kâh yoruluktan– koltuğun dirseğinden veya eteğinin pilisinden yere düşerdi. Bir defasında yerdeki kitabı alırken onun şiir kitabı olduğunu görünce –bu bir çocukluk anısıdır– yüzüm kızarmıştı.

Akşam yemeğinden sonra Lucile Bucolin aile masamıza yanaşmaz, piyanonun başına geçip büyük bir keyifle Chopin’in ağır mazurka halk danslarını çalar, bazen de ritmi kaçırıp bir akorda takılıp kalırdı...

Yengemin yanında kendimi rahat hissetmezdim, hayranlık ve korkuyla karışık bir duyguydu benimkisi.

Belki de belirsiz bir içgüdü ona karşı uyarıyordu beni; ayrıca Flora Ashburton'ı ve annemi küçümsediğini, Bayan Ashburton'ın ondan çekindiğini, anneminse onu sevmediğini hissedirdim.

Lucile Bucolin artık size kızmamak, yaptığınız onca kötülüğü bir anlığına unutmak isterdim... en azından sizden öfkeyle bahsetmemeye gayret edeceğim.

O yaz bir gün –ya da bir sonraki yaz, tam hatırlamıyorum çünkü değişmeyen bu dekorda iç içe geçen anılarım birbirine karışıyor– bir kitap almaya salona gittim, yengem oradaydı. Girdiğim gibi çıkmayı düşünürken, genelde beni görmezden gelen yengem bana seslendi:

“Bu acele niye Jérôme? Seni korkutuyor muyum?”

Kalbim hızla atarken yanına yaklaştım; gülümseyip elimi ona uzatmam gerektiğini düşündüm. Bir eliyle elimi tutup diğeriyle yanağımı okşamaya başladı.

“Zavallı çocuğum, annen seni ne kadar kötü giydiriyor!” dedi.

Yengem, üzerimdeki geniş yakalı denizci gömleğinin yakasını çekiştirmeye başladı.

Bir düğmeyi çözüp, “Denizci yaka bu kadar kapatılmaz!” dedi. “Bak! Böyle daha güzel değil mi?” Küçük aynasını çıkarıp yüzümü kendine doğru yaklaştırdı, çıplak kolunu boynuma doladı, elini yarı açık gömleğimin arasına soktu, gülerek gıdıklanıp gıdıklanmadığımı sordu ve daha aşağıya inmeye devam etti... Aniden öyle bir sıçradım ki gömleğim yırtıldı, yanaklarım alev alev oradan kaçarken arkamdan bağıırıyordu:

“Şuna bak! Koca ahmak!”

Kaçtım; bahçenin öbür ucuna kadar koştum; orada, sebze bahçesindeki küçük sarnıçta ıslattığım mendili alnıma götürüp yanaklarımı, boynumu, bu kadının elinin değdiği her yeri temizleyip güzelce sildim.

Böyle bir aşk ancak benimle biter.

Babasını kaybettikten sonra annesiyle Paris'e yerleşen Jérôme Palissier, tatillerini düzenli olarak dayısının Normandiya kırsalındaki evinde geçirmeye başlar. Zamanla, kuzeni Alissa'ya âşık olur ve bir Ortaçağ şövalyesi gibi ona derinden bağlanır. Aşk ve inancı arasında sıkışan Alissa ise, Jérôme'un ruhunun selameti için duygularını bastırmayı, ondan uzaklaşmayı seçer.

19. yüzyılın en dokunaklı aşk hikâyelerinden biri kabul edilen *Dar Kapı*, mutlulukla erdemın birbirine karıştığı, Gide'in kendi hayatından otobiyografik izler taşıyan hüznü bir roman.

“André Gide, sade adı söylendiği zaman bir medeniyeti, bir kültürü en iyi taraflarıyla hatırlatan nadir insanlardandır.”

Ahmet Hamdi Tanpınar

#fransizedebiyatı #aşk #mutluluk #ayrılık #yalnızlık #fedakarlık

 can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5701-3

9 789750 757013